Aan:

De minister voor Rechtsbescherming, S. Dekker

Betreft:

Inbreng internetconsultatie wetsvoorstel Wijziging vermelding van geslacht

Amsterdam, 11 februari 2020

Geachte minister Dekker,

In het kader van de internetconsultatie ontvangt u hierbij onze reactie op het wetsvoorstel Wijziging van de vermelding van geslacht (Art.1:28 BW).

Transgender Netwerk Nederland (TNN), de Nederlandse organisatie voor seksediversiteit (NNID) en COC Nederland juichen het toe dat u de deskundigenverklaring wilt afschaffen als vereiste voor wijziging van de geslachtsregistratie. Ook vinden wij het positief dat u de wijziging van de geslachtsvermelding in beginsel mogelijk wilt maken voor kinderen onder de 16 jaar. Verder is het positief dat mensen hun registratie volgens uw voorstel ook kunnen laten wijzigen in hun woonplaats, en niet alleen in hun geboorteplaats.

TNN, NNID en COC verzoeken u om het voorstel verder te verbeteren en te verduidelijken. Wij vinden het noodzakelijk dat de wet het voor eenieder ongeacht leeftijd op eenvoudige wijze mogelijk maakt om de eigen vermelding van geslacht te wijzigen. Daarvoor zijn in elk geval de volgende aanpassingen en verduidelijkingen nodig:

i. **Eenvoudig wijzigen onder de 16 jaar:** Maak wijziging van de geslachtsvermelding voor kinderen onder de 16 jaar eenvoudig mogelijk zonder tussenkomst van de rechter, op eenzelfde administratieve wijze die nu wordt voorgesteld voor personen boven de 16 jaar.

ii. **Regel transgender ouderschap beter (wijzig art.1: 28c, lid3 BW):** Zorg voor erkenning van de ouder die een kind baart en voor gelijke behandeling van stellen zonder donorverwekker.

iii. **Herhaalde wijziging zonder rechter:** Herhaalde wijziging van de geslachtsregistratie moet niet belemmerd worden door rechterlijke tussenkomst.

iv. **Nieuwe geboorteakte:** Bied eenieder de mogelijkheid om na wijziging van de geslachtsvermelding inschrijving van een nieuw opgemaakte geboorteakte te verzoeken waarop het juiste geslacht staat vermeld.

    - Creëer de mogelijkheid van een nieuwe geboorteakte voor transgender personen
    - Behoud de mogelijkheid van een nieuwe geboorteakte voor intersekse personen en personen die geslachtsvermelding laten doorhalen

v. **Regel betere procedure voor mensen met buitenlandse geboorteakte:** Voor personen uit het buitenland moet wijziging van de geslachtsvermelding eenvoudiger worden en is eenvoudige erkenning van gewijzigde buitenlandse geboorteaktes nodig.

vi. **Verwerk overige suggesties voor de nieuwe procedure.** Gebruik bijvoorbeeld consistent de term ‘administratieve periode’ en zorg voor een heldere (digitale) procedure bij gemeenten.

Hieronder lichten we bovenstaande punten toe. Waar nodig verwijzen we naar de gewijzigde artikelen uit uw voorstel.

I. Eenvoudig wijzigen onder de 16 jaar

Artikel 28a

TNN, NNID en COC Nederland vinden het positief dat u wijziging van de geslachtsvermelding in beginsel mogelijk wilt maken voor kinderen onder de 16 jaar. Dat is een verbetering ten opzichte van de huidige situatie waarin wijziging van de geslachtsvermelding voor transgender kinderen in het geheel niet mogelijk is.

Wij zijn tegenstander van uw voorstel om wijziging van de geslachtsvermelding voor kinderen onder de 16 jaar uitsluitend mogelijk te maken door tussenkomst van de rechter. Dat is een onnodige en onwenselijke beperking van het zelfbeschikkingsrecht, die strijdig is met het belang van het kind. We stellen voor dat voor kinderen onder de 16 jaar dezelfde eenvoudige administratieve procedure gaat gelden voor wijziging van de geslachtsvermelding als u voorstelt voor personen boven de 16 jaar.

Behalve het fundamentele recht op zelfbeschikking gelden daarvoor onderstaande argumenten.

- **Niet ingrijpend**. De wijziging van de geslachtsregistratie is niet ingrijpend. Het gaat slechts over de wijziging van een ‘v’, ‘m’ of ‘x’ in een andere geslachtsvermelding op officiële documenten. Ten onrechte wordt deze administratieve wijziging soms verward met een (soms wel ingrijpend) medisch transitietraject. Wijziging van de geslachtsvermelding kan indien nodig ook weer ongedaan gemaakt worden, al gebeurt dat in praktijk vrijwel nooit.
- **Bevestiging.** Wijziging van de geslachtsvermelding bevestigt over het algemeen de situatie waarin kinderen al leven: het meisje dat geregistreerd staat als jongetje, leeft vaak al jaren als meisje en andersom. Hetzelfde geldt voor kinderen waarvan de genderidentiteit fluïde is. Alleen op officiële documenten is de werkelijke situatie nog niet correct geregistreerd, wat op allerlei momenten leidt tot problemen in het leven van deze kinderen (diploma’s, schoolreisjes naar het buitenland, etc.). Het is in het belang van deze kinderen dat hun officiële geslachtsvermelding overeenkomt met hun genderidentiteit en dat ze dit met een eenvoudige administratieve procedure kunnen regelen.
- **Welzijn.** Uit wetenschappelijk onderzoek is bekend dat bevestiging van het geslacht en gebruik van de gewenste nieuwe voornaam het psychisch welzijn van transgender kinderen beduidend verbetert.[1] Dit geldt ook voor kinderen waarbij de genderidentiteit meer fluïde is. Wanneer de genderidentiteit van transgender kinderen door de omgeving *niet* erkend wordt, leidt dat tot een verhoogde kans op depressie, angsten en suïcidegedachten, zo blijkt het uit hetzelfde onderzoek. Onderzoekers wijzen erop dat het volgende bij transgender kinderen voorop dient te staan:

[1] S.T. Russel et. al., 2018, Chosen Name Use Is Linked to Reduced Depressive Symptoms, Suicidal Ideation, and Suicidal Behavior Among Transgender Youth. *Journal of Adolescent Health* 63(4)

'[R]emoving the obstacles that have been preventing them from living fully and freely. Accepting and affirming non-birth-assigned gender identities with respectful, congruent names, pronouns, and documentation.'

Het ontmoedigen van de genderexpressie van kinderen kan volgens onderzoekers 'levenslange gevolgen' hebben.[2] Weigering om het geslacht van transgender kinderen te bevestigen kan dan ook onmogelijk in het belang van het transgender kind zijn. Ook de overheid zou het geslacht van transgender kinderen zo veel mogelijk moeten bevestigen, middels een eenvoudige procedure voor wijziging van de geslachtsvermelding, zonder tussenkomst van de rechter.

- **Kinderen kennen hun geslacht.** Transgender kinderen kennen hun genderidentiteit even goed en laten dat even consistent gelden als cisgender leeftijdgenoten. Beide groepen hebben in dezelfde mate baat bij acceptatie daarvan door hun omgeving. De American Academy for Pediatricians adviseert hiernaar te handelen.[3] Áls in onderzoeken al gesuggereerd wordt dat een deel van de transgender kinderen zich op een gegeven moment 'bedenkt', is dat meestal gebaseerd op onjuiste vooronderstellingen. Zo worden daarbij ook kinderen meegerekend die gender-non-conform gedrag vertonen terwijl die zelf nooit hebben aangegeven tot het andere geslacht te behoren.[4]

- **Op jonge leeftijd al bewust.** Transgender kinderen zijn zich vaak al op zeer jonge leeftijd bewust dat het geslacht dat bij hun geboorte geregistreerd is niet overeenkomt met wie ze zijn. Ongeveer de helft wist dat al voor het 10e levensjaar, zo blijkt uit onderzoek van het SCP. 'De oudste bewuste gedachte die ik me kan herinneren was: ik zit in het verkeerde lichaam,' aldus één van de transgender personen in dit onderzoek.[5]

- **Meeste transgender kinderen willen wijziging.** Uit de rapportage LHBTI-kinderen in Nederland[6] blijkt dat transgender kinderen veel last hebben van het jarenlang rondlopen met de verkeerde identiteitspapieren. Tachtig procent van de transgender kinderen wil hun geslachtsvermelding wijzigen vóór hun 16e levensjaar. Dat moet niet nodeloos ingewikkeld worden gemaakt.

- **Recht op gelijke behandeling.** De Grondwet verbiedt onderscheid op grond van geslacht. De Algemene wet gelijke behandeling verbiedt onderscheid op grond van geslacht, genderidentiteit, -expressie en geslachtskenmerken. Het feit dat de overheid het geslacht van cisgender kinderen eenvoudig erkent, maar het geslacht van transgender- en intersekse kinderen niet, is strijdig met dat verbod op onderscheid. Alle kinderen hebben er recht op dat de overheid hun geslacht op laagdrempelige wijze erkent. Daarbij bevordert dit de gelijke behandeling van deze kinderen overal waar gegevens uit de BRP worden gebruikt of gecontroleerd.

- **Ook andere nieuwe situaties worden geregistreerd zonder rechter.** De overheid registreert ook tal van andere zaken op het gebied van familierecht die een (nieuwe) situatie bevestigen zonder

[2] Kelley Winters et al., 2018, Learning to listen to trans and gender diverse children: A Response to Zucker (2018) and Steensma and Cohen-Kettenis (2018).
[3] American Academy for Pediatricians, 2018, policy statement: Ensuring Comprehensive Care and Support for Transgender and Gender-Diverse Children and Adolescents.
[4] Zie bijvoorbeeld: When "desisters" aren't: De-desistance in childhood and adolescent gender dysphoria, Zinnia Jones 2018; Learning to listen to trans and gender diverse children: A Response to Zucker (2018) and Steensma and Cohen-Kettenis (2018), Kelley Winters et al., 2018.
[5] Worden wie je bent, SCP 2012.
[6] LHBTI-Kinderen in Nederland, COC Nederland 2013.

tussenkomst van de rechter. Te denken valt aan de aangifte van een geboorte of de erkenning van een kind. Het is niet duidelijk waarom een kind dat wil dat het geslacht op de geboorteakte op de juiste wijze wordt geregistreerd daarvoor wel naar de rechter zou moeten.

- **Onduidelijkheid over inhoud rechterlijke toets.** Zoals hierboven aangegeven, kennen transgender en intersekse kinderen hun geslacht net zo goed als cisgender kinderen en is wijziging van de geslachtsregistratie niet ingrijpend. Het is dan ook onduidelijk waarom een rechter bijvoorbeeld zou moeten bepalen of de wens van het transgender- of intersekse kind om de geslachtsregistratie te laten wijzigen 'weloverwogen' is en of het kind 'de gevolgen van zijn keuze genoegzaam kan overzien'. Zulke vragen worden ook niet aan cisgender kinderen gesteld. Het is op zich positief dat de rechter het verzoek van de minderjarige volgens dit voorstel in de regel zal toewijzen. Tegelijkertijd krijgt de rechter wel de mogelijkheid om het kind en ouders uit te nodigen voor een gesprek. Dit zal het kind het gevoel geven dat de eigen genderidenteit door anderen wordt beoordeeld. Dat is een onevenredige aantasting van het recht op zelfbeschikking van het kind en het zal het gevoel van 'anders zijn' benadrukken. Nog onwenselijker zou het zijn als de rechter ook het oordeel van een medisch specialist of een andere professional zou inroepen om tot een oordeel te komen; dat zou leiden tot ongewenste medicalisering van de genderidentiteit terwijl de regering nu juist streeft naar demedicalisering. Wij verzoeken u om in de memorie van toelichting expliciet te verduidelijken dat de bedoeling van dit voorstel in elk geval niet is dat de rechter het oordeel van een medisch specialist inroept.
- **Oproep mensenrechtenorganisaties.** In 2017 riepen diverse mensenrechtenorganisaties en –experts, waaronder het VN-comité voor de Rechten van het Kind en de mensenrechtencommissaris van de Raad van Europa, in een *joint statement*[7] op tot het beschermen van de rechten van transgender- en genderdiverse jeugdigen. Ze roepen landen op om daartoe te voorzien in een snelle, transparante en toegankelijke procedure voor juridische erkenning van geslacht, waarin onder andere het respect voor een vrije en geïnformeerde keuze is gegarandeerd.

Uw argumenten om wijziging van de geslachtsregistratie voor kinderen onder de 16 jaar slechts mogelijk te maken door tussenkomst van de rechter, houden geen stand.

- **Ook genderfluïde kinderen hebben recht op zelfbeschikking**. U stelt in de Memorie van Toelichting dat de genderidentiteit bij jonge kinderen in veel gevallen nog fluïde is, en dat aanpassing van de geslachtsvermelding ingrijpend is. We hebben hierboven aangegeven waarom die aanpassing géén ingrijpende, maar een eenvoudige administratieve handeling is. Ook hebben we aangegeven dat transgender kinderen hun geslacht even goed kennen als cisgender kinderen en dat ze zich vaak al voor het tiende levensjaar bewust zijn dat ze tot het andere geslacht behoren. Verder geldt dat ook genderfluïde kinderen recht hebben op zelfbeschikking en dat ook voor hen erkenning van hun identiteit door de omgeving leidt tot verbetering van het welzijn.
- **Kinderen hebben recht op bescherming van hun identiteit, gelijke behandeling en zelfbeschikking.** Uw voorstel gaat ervan uit dat de rechter als enige in staat is om te bepalen of bevestiging van geslacht in het belang van het kind is. Dat is strijdig met het gelijkheidsbeginsel

[7] Zie: https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=21622NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=21622

en het recht op zelfbeschikking en eerbiediging van de identiteit, rechten die onder meer zijn vastgelegd in de door Nederland onderschreven Yogyakarta-beginselen.[8] Transgender- en intersekse kinderen hebben recht op zelfbeschikking; er is geen reden om aan te nemen dat een rechter hun belang beter kan bepalen dan zijzelf en/of hun ouders of voogd. Er is sprake van strijd met het gelijkheidsbeginsel, omdat toewijzing van geslacht bij de *geboorte* gebeurt in een administratieve procedure, terwijl een *latere* wijziging van de vermelding van geslacht via de rechter moet. Transgender- en intersekse kinderen moeten bij de rechter onderbouwen dat wijziging van geslachtsvermelding in hun belang is, terwijl cisgender kinderen niets hoeven te bewijzen. Door dit onderscheid zullen trans- en intersekse kinderen nog sterker ervaren dat zij anders worden behandeld dan leeftijdgenoten. Dat werkt stigmatiserend voor kind en ouder.

- **Grote aantallen, wél onnodige werklast voor rechterlijke macht.** U verwacht dat uw voorstel geen substantiële gevolgen zal hebben voor de werklast van de rechterlijke macht. Het aantal minderjarigen jonger dan zestien jaar dat de geslachtsvermelding wenst te wijzigen, zal volgens u beperkt zijn. Wij verwachten dat die veronderstelling onjuist is. Het aantal kinderen dat op sociaal en/of medisch gebied behoefte heeft aan bevestiging van het geslacht anders dan het toegewezen geslacht, neemt al enkele jaren sterk toe. Die trend zet door. Hoewel een medische transitie nadrukkelijk iets anders is dan de administratieve wijziging waarover dit wetsvoorstel gaat, noemen we hier het aantal van meer dan 1000 kinderen dat jaarlijks wordt aangemeld voor diagnostiek in de transgenderzorg. Dat geeft al aan dat het niet gaat om uitzonderingen of kleine aantallen. De enige reden om te verwachten dat de rechterlijke procedure minder zal worden gebruikt is omdat kinderen en ouders deze als financieel en emotioneel belastend zullen ervaren, en dat is een ongewenst bijeffect.

- **Argumenten van medici niet relevant voor administratieve kwestie.** Uw keuze voor een procedure via de rechter is ingegeven door argumenten van psychologen en genderklinieken. Alle belangenorganisaties van transgender- en intersekse personen, inclusief Transvisie,[9] hebben kenbaar gemaakt dat wijziging van de geslachtsvermelding voor kinderen onder de 16 jaar zonder tussenkomst van de rechter mogelijk moet worden. Psychologen en genderklinieken zijn deskundig waar het gaat om medische zorg en hulpverlening aan intersekse-, transgender- en genderdiverse kinderen. Wijziging van de geslachtsvermelding door de overheid is echter geen medische, maar een administratieve kwestie. Het volledig en alleen steunen op de mening van psychologen en genderklinieken strookt niet met uw inspanning om deze wet te de-medicaliseren.

Conclusie: geen rechter

Uit bovenstaande wetenschappelijke en mensenrechtelijke argumenten volgt dat het in het belang van transgender- en intersekse kinderen is dat de overheid op eenvoudige en laagdrempelige wijze hun geslacht bevestigt.

NNID, TNN en COC pleiten er daarom voor dat u wijziging van de geslachtsvermelding voor kinderen onder de 16 jaar mogelijk maakt zonder tussenkomst van de rechter, op eenzelfde eenvoudige administratieve wijze die u voorstelt voor personen boven de 16 jaar.

[8] Zie: http://yogyakartaprinciples.org/wp-content/uploads/2017/11/A5_yogyakartaWEB-2.pdf
[9] Transvisie, Standpunt inzake Transgenderwet, 17 mei 2019

Dat is ook in het belang van intersekse kinderen (ouder dan 3 maanden) bij wie het geslacht nog niet is vastgesteld of bij wie het verkeerde geslacht is vastgesteld. Voor hen biedt uw voorstel geen verbetering. Deze kinderen en/of hun ouders moeten onder de huidige wet (art. 1:24 Burgerlijk Wetboek) naar de rechter voor correctie van hun geslachtsvermelding en ze moeten in uw voorstel nog steeds naar de rechter. Intersekse kinderen en hun ouders weten vanuit de jarenlange praktijk dat een procedure via de rechter onnodig belastend en kostbaar is. Het is onwenselijk wanneer ouders in de positie komen te staan om het belang van het kind daartegen af te wegen.

Ook in het buitenland gelden administratieve procedures waarmee kinderen hun geslachtsvermelding eenvoudig kunnen wijzigen.

- In Noorwegen kan tussen de 6 en 16 jaar met instemming van beide ouders het geslacht van kinderen gewijzigd worden middels een administratieve procedure. Als één van de ouders weigert, ziet de gouverneur van Oslo toe op het belang van het kind.[10]
- In Argentinië hebben minderjarigen eveneens het recht om via een administratieve procedure het geslacht te laten bevestigen. Een kind kan naar de rechter stappen wanneer het bevestiging zelf wenst maar de ouders of voogd niet instemmen.[11] In tegenstelling tot uw Memorie van Toelichting geldt daar geen vastgestelde leeftijdsgrens van 14 jaar.

Positief over bijzonder curator

TNN, NNID en COC Nederland omarmen uw voorstel voor toewijzing van een bijzonder curator aan een kind wanneer het wijziging van geslachtsvermelding wenst en de ouders of andere wettelijk vertegenwoordigers dat weigeren. Zo'n curator kan tegenover de ouders voor de belangen van het kind opkomen.

Het niet bevestigen van het geslacht van een kind is schadelijk. De situatie die ontstaat als ouders bevestiging van het geslacht van het kind blijven weigeren kan zo ernstig worden dat er feitelijk sprake is van kindermishandeling. In een dergelijke situatie hoort de overheid dan sowieso in te grijpen.

U stelt voor dat een kind, in de situatie dat een bijzondere curator gewenst is, zelf een brief stuurt aan de rechtbank. Gezien de ernst van de situatie waarin een kind kan verkeren wanneer de ouders bevestiging van de genderidentiteit weigeren, stellen wij een laagdrempelig meldpunt voor waar het kind of een hulpverlener deze situatie kan melden. Zo'n meldpunt kan de toewijzing van een bijzonder curator aan een kind begeleiden en indien nodig ook ingrijpen en hulp inschakelen als er sprake is van een onveilige thuissituatie. Over de invulling van een meldpunt denken wij graag met u mee.

[10] Transgender Europe, 2016, Unoffical translation of The Legal Gender Amendment Act (zie: https://tgeu.org/wp-content/uploads/2016/07/Prop74LEng.pdf)
[11] Transgender Europe, 2013, English Translation of Argentina's Gender Identity Law as approved by the Senate of Argentina on May 8, 2012 (zie: https://tgeu.org/argentina-gender-identity-law/)

II. Regel transgender ouderschap beter

Art. 1:28C, lid 3 Burgerlijk Wetboek

Wij vragen uw aandacht voor het ouderschap van ouders die hun vermelding van geslacht hebben gewijzigd. Volgens de huidige Transgenderwet (art. 1:28, lid 3 BW) wordt de persoon waarvan de geslachtsvermelding is gewijzigd naar het mannelijke geslacht nog altijd geregistreerd als de *moeder* op de geboorteakte van het kind dat hij gebaard heeft. Wij stellen voor om in de wet de neutrale term *geboorteouder* te gebruiken. Deze term doet recht aan de verbondenheid tussen ouder en kind en is een betere en meer respectvolle weergave van de feitelijke situatie van het kind dan wanneer de man waaruit het kind is geboren wordt aangeduid als 'moeder'.

Wij onderschrijven het uitgangspunt dat elk kind uit iemand geboren wordt en dus altijd één bekende ouder heeft, het *mater semper certa est*-principe. De term 'moeder' is historisch en cultureel echter verbonden aan vrouwen, het is daarom niet logisch die term te verbinden aan mensen die geen vrouw zijn, maar man of non-binair. Het gebruik van 'moeder' op de geboorteakte van het kind maakt impliciet de wijziging van de geslachtsvermelding op die geboorteakte ongedaan. Het wordt ervaren als een signaal dat men voor volledige erkenning van de nieuwe geslachtsvermelding beter geen kinderen kan baren. Vanuit de mensenrechten van trans personen beschouwd is dit een uiterst onwenselijk signaal. Wij pleiten voor een eigentijds alternatief qua aanduiding voor deze ouders. Dat zou 'geboorteouder' of 'ouder uit wie het kind is geboren' kunnen zijn. Wij roepen u op deze optie op te nemen in Artikel 28C.

Voor transgender vrouwen schiet de huidige wet juridisch tekort, specifiek wanneer zij gehuwd zijn met of geregistreerd partner zijn van de persoon die het kind baart dat met haar zaad is verwekt. In dat geval is de situatie gelijk met de vader in gehuwde of gepartnerde heterokoppels. Maar voor de transgender vrouw en haar vrouw bestaat geen gelijkwaardige juridische voorziening. In artikel 1:28c 3^{e} lid BW wordt voor transgender vrouwen wel specifiek verwezen naar het 4^{e} lid van artikel 1:277 BW. Beide artikelen zijn echter niet compatibel. Art. 28c, lid 3 gaat over verwekking met eigen zaad, terwijl artikel 1:277 lid 4 gaat over verwekking met donorzaad van een onbekende donor. Een ouderschapsverklaring aanvragen is dus simpelweg niet mogelijk. Bovendien is het bijzonder onwenselijk dat een biologische ouder het eigen kind zou moeten adopteren. Doordat het moederschap van de trans vrouw niet van rechtswege kan ontstaan rest nu de weg van erkenning. Deze mogelijkheid is gecreëerd voor de vrouwelijke partner van de ouder uit wie het kind is geboren, omdat zij wel ingestemd hebben met de verwekking maar het kind verwekt is met zaad van een bekende donor.

Een transgender vrouw die het kind met eigen zaad heeft verwekt of heeft ingestemd met de daad voor verwekking met eigen zaad is echter een bekende noch onbekende donor. Vanuit het oogpunt van gelijke behandeling behoort deze transgender vrouw van rechtswege ouder van het kind te worden wanneer zij gehuwd is of een geregistreerd partnerschap heeft met de ouder uit wie het kind is geboren. Diezelfde gelijke behandeling hoort ook van toepassing te zijn op de mogelijkheid voor ontkenning van het ouderschap van de transgender vrouw. Het is daarnaast in het belang van het kind dat het ouderschap van deze transgender vrouw bij de geboorte vaststaat. Wij stellen voor dat voor deze gevallen de Stichting Donorgegevens een *Verklaring van géén donorbevruchting* af gaat

geven, welke tevens als ouderschapsverklaring dient om van rechtswege ouder te worden voor deze groep transgender vrouwen.

Bovenstaande voorstellen leiden, zo is ons voorstel, tot aanpassing van Artikel 1:28c BW en waar nodig in de artikelen van Titel 11 van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek.

III. Herhaalde wijziging zonder rechter

Artikel 28aa

Het herhaald wijzigen van de geslachtsvermelding komt in praktijk vrijwel nooit voor, zo blijkt uit de evaluatie van de Transgenderwet door het WODC. U acht het risico op lichtvaardig herhaald wijzigen gering, ook wanneer de deskundigenverklaring als vereiste wordt afgeschaft. De gevolgen van herhaalde wijzigingen voor de BRP zijn bovendien minimaal. U stelt immers voor om bij een herhaalde wijziging (die gepaard gaat met voornaamswijziging) de voornamen terug te wijzigen naar de oorspronkelijke voornamen. Het is ons dan ook niet duidelijk welk probleem u beoogt op te lossen door een (tweede en verdere) herhaalde wijziging van de geslachtsvermelding alleen mogelijk te maken door tussenkomst van de rechter.

In het uiterst zeldzame geval dat iemand de geslachtsvermelding meerdere keren wil wijzigen, heeft dat vaak te maken met een schrijnende situatie. Mensen voelen zich bijvoorbeeld door sociale of juridische omstandigheden genoodzaakt om weer te gaan leven volgens het bij de geboorte toegewezen geslacht. Levens zijn niet statisch en situaties kunnen veranderen. Ook kan een rol spelen dat de persoon in kwestie de vermelding als man of vrouw eigenlijk als niet passend ervaart, bijvoorbeeld omdat de persoon non-binair of genderfluïde is.

Een eenmalige mogelijkheid om de reeds gewijzigde vermelding van geslacht zonder tussenkomst van de rechter terug te draaien volstaat daarom niet. De toetsing door de rechter van de innerlijke overtuiging van de betrokkene, de oprechtheid en bestendigheid daarvan en diens inzicht in de gevolgen van het herhaaldelijk wijzigen is disproportioneel. Dit neemt zelfbeschikking af van mensen die ter zake wilsbekwaam zijn.

Gezien het bovenstaande stellen wij voor om ook herhaalde wijziging van de geslachtsvermelding mogelijk te maken zonder tussenkomst van de rechter, zonder dat daarvoor een maximum geldt.

IV. De mogelijkheid van een nieuwe geboorteakte

Sinds de introductie van de nieuwe Transgenderwet in 2014 geeft de vermelding van geslacht door de overheid niet zozeer aan wat de geslachtskenmerken van een persoon zijn, maar wat de genderidentiteit van een persoon is. Transgender personen zijn niet zozeer van genderidentiteit veranderd maar missen de (officiële, administratieve) bevestiging daarvan. Men *is* man, vrouw of non-binair en dat is men ook altijd al geweest; bij de geboorte is dat alleen verkeerd geregistreerd. Het inschrijven van een nieuwe akte met daarop de juiste geslachtsvermelding is voor veel transgender personen dan ook een adequatere weergave van de werkelijkheid dan toevoeging van

een latere vermelding. Intersekse personen kunnen, via het misslag artikel, nu wel een nieuwe geboorteakte krijgen en het is cruciaal dat die optie in stand blijft. Wij stellen daarom het volgende voor:

- **Creëer mogelijkheid nieuwe geboorteakte voor transgender personen**

  De huidige Transgenderwet biedt mensen geen toegang tot een nieuwe geboorteakte. Er wordt slechts een latere vermelding van het geregistreerde geslacht en de gewijzigde voornamen toegevoegd aan de bestaande geboorteakte. In de voorgestelde procedure wordt deze situatie helaas niet verbeterd; de mogelijkheid tot het opmaken van een nieuwe geboorteakte is daar geen onderdeel van. Wij roepen u op om de mogelijkheid tot een nieuwe geboorteakte aan uw wetsvoorstel toe te voegen.

- **Behoud de mogelijkheid van een nieuwe geboorteakte voor intersekse personen en personen die geslachtsregistratie laten doorhalen**

  In de Memorie van Toelichting stelt u dat de voorgestelde procedure niet anders is dan de huidige procedure voor intersekse personen die hun geslacht administratief willen wijzigen. Dit is niet juist. De huidige procedure voor intersekse personen - vastgelegd in art. 1:24 BW, ook wel bekend als het ‘misslagartikel’ - voorziet namelijk in het opmaken van een nieuwe geboorteakte. Deze mogelijkheid moet blijven bestaan voor intersekse personen. Dit kan op twee manieren: de mogelijkheid tot het opmaken van een nieuwe akte wordt onderdeel van de nieuwe procedure die wordt voorgesteld in art. 1:28, of intersekse personen behouden de mogelijkheid om gebruik te maken van art. 1:24 BW.

  Niet alleen intersekse personen kunnen gebruik maken van art. 1:24 BW om hun geslachtsvermelding administratief te laten wijzigen. Het wetsartikel wordt ook gebruikt door personen die op hun geboorteakte vast willen laten leggen dat hun geslacht niet konden worden vastgesteld. Dit leidt tot de inmiddels bekende ‘X op het paspoort’ (het doorhalen van de geslachtsvermelding op identiteitsdocumenten).

Samenvattend roepen TNN, NNID en COC u op om de mogelijkheid tot het opmaken van een nieuwe geboorteakte op te nemen in de voorgestelde procedure voor transgender personen, intersekse personen en personen die hun geslachtsregistratie willen laten doorhalen.

Als u daartoe niet bereid bent, dan is het voor ons van cruciaal belang dat intersekse personen en mensen die hun geslachtsvermelding willen laten doorhalen, een beroep kunnen blijven doen op het ‘misslagartikel’ 1:24 BW. Wij verzoeken u om dat in de memorie van toelichting bij dit wetsvoorstel te verduidelijken. Als dat niet gebeurt, betekent dat verslechtering van de positie van intersekse personen en personen die hun geslachtsvermelding willen laten doorhalen, en dat is voor ons niet aanvaardbaar.

V. Eenvoudiger voor personen uit het buitenland

Sinds de introductie van de Transgenderwet, 5 jaar geleden, blijkt steeds opnieuw dat het voor personen met een buitenlandse geboorteakte meestal (erg) ingewikkeld is om hun vermelding van

geslacht te laten wijzigen (zelfs voor hen die genaturaliseerd of geadopteerd zijn). Dat volgt zowel uit de evaluatie van de Transgenderwet door het WODC als uit een inventarisatie van TNN.[12] Mensen die niet in Nederland geboren zijn, moeten hun originele buitenlandse geboorteakte overleggen en regelmatig ook de huwelijksakte van hun ouders, alvorens de wijziging van de vermelding van geslacht uitgevoerd kan worden. In praktijk kunnen deze personen vaak niet of moeilijk aan die geboorteakte komen, omdat ze niet naar hun geboorteland terug kunnen of willen. Voor transgender vluchtelingen is het verkrijgen van de geboorteakte zelfs vrijwel onmogelijk. Zij zijn immers vaak gevlucht wegens vervolging en/of bedreiging om hun genderidentiteit. Teruggaan naar het land van herkomst om de originele aktes op te halen is dan gevaarlijk en/of onmogelijk. Als mensen niet aan hun originele geboorteakte kunnen komen, moeten ze naar de rechter om een vervangende akte te verkrijgen. Dat is kostbaar en ingewikkeld, en doet afbreuk aan de gedachte van de Transgenderwet om wijziging van de geslachtsregistratie eenvoudig te maken, zonder tussenkomst van de rechter. Verder geldt de Transgenderwet (nog) niet in Caribisch Nederland.

We verzoeken u om het eenvoudiger te maken voor personen met een buitenlandse geboorteakte om in Nederland hun geslachtsregistratie te wijzigen. Dit kan bijvoorbeeld door aanspraak op bewijsnood toe te staan voor mensen die enkel hun geboorteakte inschrijven ten behoeve van wijziging van de vermelding van geslacht. De IND erkent bewijsnood al wanneer men genaturaliseerd wil worden. Het is onwenselijk dat mensen naturalisatie en mogelijk het opgeven van hun eigen nationaliteit moeten overwegen voordat zij een verzoek kunnen doen tot wijziging van de vermelding van geslacht.

Daarnaast verzoeken wij u om in EU- en internationaal verband te pleiten voor wederzijdse erkenning van de wijziging van de geslachtsvermelding. Dat kan de situatie van Nederlandse transgender- en intersekse personen in het buitenland verbeteren, en de situatie van trans- en intersekse personen met een andere nationaliteit in Nederland verbeteren. Tenslotte verzoeken we u om te zorgen voor een spoedige invoering van de de (nieuwe) Transgenderwet in Caribisch Nederland.

VI. Overige suggesties bij de nieuwe procedure

Voor de procedure bij de burgerlijke stand voor iedereen vanaf 16 jaar vindt u hieronder nog enkele opmerkingen en suggesties.

Administratieve periode. Uw wetsvoorstel biedt nu geen duidelijkheid over de aard van de periode tussen de kennisgeving van het verzoek en de bevestiging daarvan. De periode van vier tot twaalf weken wordt in de memorie van toelichting zowel aangeduid als een ‘administratieve periode’ als ‘bedenktijd’. Wij gaan ervan uit dat de periode van vier tot twaalf weken vanuit het perspectief van de wetgever geldt als een administratieve periode waarin de wijziging van de administratie wordt voorbereid. Het is wat ons betreft niet aan de overheid, maar aan degene die de vermelding wil laten wijzigen om te bepalen of deze periode beschouwd wordt als wachttijd of als bedenktijd. We verzoeken u om in het wetsvoorstel consistent de term ‘administratieve periode’ of ‘periode’ te gebruiken.

[12] TNN, 2018, interne evaluatie: Vrijheid van geslacht – Transgender Netwerk Nederland evalueert de Transgenderwet.

Heldere (digitale) procedure. U stelt voor dat de verzoeker de kennisgeving schriftelijk doet bij de burgerlijke stand. Wij gaan er van uit dat er ook een digitale mogelijkheid komt. Wij verzoeken u vriendelijk om te bevorderen dat gemeenten daarvoor één duidelijke en gestandaardiseerde procedure gaan gebruiken. Dat maakt uitvoering van de nieuwe wet eenvoudiger voor zowel belanghebbenden als ambtenaren van de burgerlijke stand. Bij de inwerkingtreding van de huidige wet kwam die duidelijkheid te laat en verstrekten diverse gemeenten nog lang verkeerde informatie aan personen die hun geslachtsvermelding wilden wijzigen. Wij hopen dat u een vergelijkbare situatie dit keer kunt voorkomen.

Procedure voor personen in het buitenland. Ten derde vinden we het positief dat u voorstelt dat de procedure mag worden doorlopen in de gemeente waar de verzoeker woonachtig is. Zoals u stelt voorkomt dit drempels qua reistijd, en dat geldt in het bijzonder voor mensen voor wie reizen een belemmering is vanwege gezondheidsredenen, een beperking of een handicap. Wij dringen er echter op aan dat u met gemeenten, ambassades en consulaten-generaal een heldere procedure afspreekt voor Nederlanders die in het buitenland wonen en waarvan de geboorteakte in Nederland ligt.

Opties voor minderjarigen. Voor minderjarigen onder de 16 jaar suggereren wij twee administratieve procedures voor wijziging van de vermelding van geslacht. Eén optie waarbij de wettelijk vertegenwoordiger(s) of bijzonder curator (die is toegewezen door de rechter) zowel kennisgeving (schriftelijk) als bevestiging (mondeling) verrichten en één optie waarbij het kind beide handelingen zelf verricht met schriftelijke toestemming van de wettelijk vertegenwoordiger(s) of bijzonder curator. Dit onderscheid biedt kinderen, die zelf hun wil voldoende kenbaar kunnen maken, de mogelijkheid om conform artikel 1:234 BW het verzoek voor wijziging van de vermelding van geslacht (als rechtshandeling) zelf te verrichten. Met een eenvoudige procedure voor ouders én kind is het belang van het kind het meest gediend.

Van V of M naar X. Tenslotte benoemt u expliciet dat de voorgestelde procedure voor het wijzigen van de vermelding van geslacht ook open staat voor mensen die een vermelding met een X willen wijzigen naar een V of M. Helaas stelt u geen zelfde procedure voor het terugwijzigen naar een X voor. Dat wekt de indruk dat registratie met een ‘X’ slechts een tussenfase is en het creëert een onwenselijke situatie voor personen die vóór de wijziging van de geslachtsvermelding een X hadden op hun identiteitsbewijzen. Indien deze personen hun vermelding willen terugwijzigen naar een X, zullen zij daarvoor naar de rechter moeten. Wij verzoeken u om terugwijziging van V of M naar een X in dit wetsvoorstel mogelijk te maken op dezelfde eenvoudige wijze als wijziging naar M of V.

Voor een meeromvattende oplossing van deze kwestie roepen wij u op om spoedig een wetsvoorstel te presenteren waarin mensen de mogelijkheid krijgen om op laagdrempelige wijze, zonder tussenkomst van de rechter, de vermelding van geslacht op hun geboorteakte te laten doorhalen, wat dan zal resulteren in een X op hun identiteitsbewijs. Daarmee komt u ook non-binaire personen tegemoet, evenals mensen die niet wensen dat hun geslacht wordt geregistreerd.

Conclusie

Wij hopen dat u het concept-wetsvoorstel zult aanpassen in lijn met bovenstaande suggesties, zodat eenieder die dat nodig heeft ongeacht leeftijd op eenvoudige wijze de vermelding van geslacht bij de burgerlijke stand kan laten wijzigen en indien gewenst een nieuwe geboorteakte kan verkrijgen.

Met vriendelijke groet,

Transgender Netwerk Nederland (TNN)

Nederlandse organisatie voor seksediversiteit (NNID)

COC Nederland